

Munkácsy Tudományos Diákköri Konferencia – 2019

Dakó Zsanett

11.f osztály, Kaposvári Munkácsy Mihály Gimnázium

Mentor: Hujber Tamásné

Út egymáshoz – út egy máshoz

(A kortárs dalszöveg mint kapocs a generációk között)

Dakó Zsanett

Kaposvári Munkácsy Mihály Gimnázium, 11.f osztály

Mentor: Hujber Tamásné

Absztrakt

A kortárs alternatív könnyűzene megosztó jellegű a hallgatóság felé, mert a hallgatóság rendkívül heterogén. Kortárs zenét a kor fiatalsága hallgat, azonban az idősebb korosztály már nem olyan nagy szeretettel fogadja be napjaink zenei és szöveg világát. Sztereotípiák, előítéletek és diszkrimináció jellemzi az idősebbeket, ha a mai zenei világ szóba kerül. Létezik ma minőségi könnyűzene? Hát mondanivalóval bíró dalszöveg?

Kortárs dalszövegek, alkotások értelmezése – vezérmotívumok kiemelésével. Értékközvetítés a művészekkel felvett interjúkkal: hogyan vélekednek zene és szöveg, dalszöveg és vers kapcsolatáról a mai kortárs zenét játszó együttesek, frontemberek? Saját készítésű kérdőívvel, kerestem ismerőseimet, ami feltérképezte egyéni attitűdjüket a mai zenével kapcsolatban. Mit tesz a hallgatóság, ha csak a szöveg marad? Zene nélkül talán kevesebb előítélet? Ehhez összeállítottam egy gyűjteményt, amibe 40 kortárs zeneszöveget jeleníték meg képekkel és grafikákkal illusztrálva.

Kutatásom további célja, hogy a mai zenéről kialakított sztereotípiákat megtörve megmutassam, hogy a kortárs alkotás is tud olyan maradandó és értékes lenni, mint az elmúlt évtizedek zenei iparában megjelenő nagyjaink munkássága.

Bevezetés

A mai ember gondolkodásában hatalmas szakadék van a mai, és a pár évtizeddel ezelőtti zenék között. A dallamot meghallva (vagy akár anélkül) megbélyegzi, és elítéli a kortárs alkotásokat. Az idősebb korosztály többnyire úgy gondolja, hogy minden mai zene, a szórakozóhelyeken játszott gépzenehez hasonlít. De mi van, ha

csak a dalszöveget látja az ember? Dallam, szerző, és minden egyéb háttér információ nélkül, ami okot adhatna az előítéletre. Mi lenne, ha mondjuk versként tekintenénk a dalszövegre? Elvégre az irodalmunk alapjául tekintett ókori versek is dalok voltak. A szöveg megmaradt, a kotta nem, így a dallamvesztett szöveg verssé válva, fennmaradt. Dallamjelzésből versforma alakul, és így azt is mondhatjuk, hogy a vers annyi, mint dalszöveg mínusz dal. (Fábri, 2005) Emellett a szöveg a zenész számára ugyanolyan kifejező eszköz, mint a költőnek a vers. Belefoglalja érzéseit, véleményét, vagy az adott üzenetét a hallgatók felé. Ebből kiindulva a dalszövegeket is kezelhetjük kissé versként. A kortárs zenészek azonban eltérően vélekednek a vers és dalszöveg kapcsolatáról. Rengeteg megzenésített verssel találkozunk, ennek ellenére vannak olyan alkotók, akik nem részesítik előnyben az ilyesfajta szerzeményeket. Bocskos Bíborka (2018) elmondása szerint, azért zenésítettek meg verseket zenekarával, a Magashegyi Undergrounddal, hogy megmutassák, hogy be lehet úgy emelni a kortárs irodalmat popzenébe, hogy az nem egy száraz, irodalmi megzenésítés, hanem egy kortárs popzenei értékeket közvetítő dal. Ezzel szemben a legtöbb zenész úgy gondolja, hogy a szöveg többnyire nem kezelhető úgy, és nem is állná meg a helyét versként, mivel egy dal akkor épülhet fel igazán jól, ha egyensúlyban van a dallam és a szöveg előtérbe helyezése, vagyis 50-50%-ban van mindkettő értéke. Véleményem szerint, viszont rengeteg értékes szöveget ítélnék el a dallam miatt, így ha a mondanivaló keresése a cél a dalszöveget is elemezhetjük úgy, mint a verseket, ezzel feltárva azok értékeit. Azonban a dalszöveggel is akadnak problémák, ha a mondanivaló keresése a cél. Kemsei István például úgy gondolja, a dalszöveg szóra, ő is hasonlóképpen asszociál, mint a fent említett embertípus. „Közhelyek kezdenek motoszkálni bennem szerelemről, elhagyásról, múltó és nyíló évszakokról s annyi minden hamisan általánosítható másról.” (Kemsei, 2009) A mondat végét emelném ki, hogy *hamisan általánosítható*. Vannak dalok, amik minőségükben valóban lejjebb állnak mondanivalójukat tekintve, azonban ez még nem jelenti azt, hogy az összes zene általánosítható ezekhez. A dal megítéléséhez fontos belenézni a szöveg háttértartalmába, magyarul, kell tudnunk olvasni a sorok között. Ez után már könnyebben határozhatjuk meg a dal értékeit, vagy éppen ürességeit. De mi van, ha a dal nem engedi ezek meghatározását? Fontos kérdés az is, hogy vajon lehetőségünk van-e a dal körbejárására, hogy valamilyen szinten a saját magunk és kérdéseink felismerésével beleköltözhessünk a dalba. (Beck, 2017) Úgy gondolom, a dalok nagy része engedi

ezt a felismerést, csak mi nem élünk vele, nem éppen jól élünk vele, vagy esetleg a befogadó tudása, vagy a kulturális hozzáférése nem engedi a felismerést.

Legnagyobb akadály szerintem, hogy az emberek számára fáradságos dolog a megismerés. Egyszerűbb a polcról levenni, a már mások által kialakított sztereotípiát, és elhinni, hogy az igaz, és úgy van. (Beck, 2017) Azonban a megismerés akadálya lehet az is, hogy nem érezzük magunkhoz elég közel a szöveget. Itt ismét visszatérnék a versekhez, ugyanis azok elemzése közben is általában azt keressük, hogy mit gondolhatott a költő. Arra fektetjük a hangsúlyt, hogy összefüggésbe hozzuk a szöveget a szerző életeseeményeivel és érzéseivel. Kevésbé foglalkozunk azzal, hogy belőlünk milyen érzelmeket vált ki a mű vagy, hogy nekünk mit jelent. (Beck, 2018) Egy irodalmi alkotás élővé válik számunkra, annak feldolgozása során. Eldönthetjük, hogy kedveljük-e vagy sem az adott művet. (Keresztesné, 2019) Azonban ha csak a szerző és a jelentés kapcsolatával foglalkozunk, nehezebben engedjük közel magunkhoz, ezáltal nehezebben ismerjük meg az alkotást. A másik legfáradságosabb dolog, a már említett sorok között olvasás. Az emberek alapvető lustasága miatt egyre kevesebb a motiváltságuk a hosszabb szövegek elemzése iránt. Mindenki mindent próbál egyre egyszerűbben és rövidebb idő alatt letudni. Pár szavas üzenetek, gyorséttermek, állandó rohanás jellemzi világunkat. (Tóth, 2012) Két életbeli példát hoznék. Az egyik, hogy reggel az éppen munkába induló ember a kocsiában szóló zenét meghallva elkezdi a szöveget értelmezni, esetleg elemezni azt, és rájön, mennyi mindent mond ez a dal, amire eddig rá sem jött. Másik példa szintén a munkába haladó ember, csak ebben a helyzetben egy késésben lévő, kapkodó illető van jelen, aki meghallja a zenét és inkább ki is kapcsolja, mert a dallamot hallva, csak idegesíti őt. Gondolom a második történetbe jobban bele tudja magát képzelni mindenki. Nagyon kevés az ember, aki a mindennapok zakatolásai között néha kicsit lelassul, és esetleg nem nyomja ki azt a rádiót, hanem elmélyül benne. Ehhez alkalmazkodva az irodalom platformja is megváltozott, az előző korokhoz képest. (Tóth, 2012) Ha csak a reklámokat nézzük, abban is látható, hogy újabb és újabb módszerekkel próbálják felhívni az emberek figyelmét. Frappáns, lényegre törő kiírások, figyelemfelkeltő illusztrációk. Hasonló módszerek alkalmazásával próbálom én is felhívni az emberek figyelmét a kortárs zene értékeire, a kiadás előtt álló dalszöveg összeállítást tartalmazó könyvemmel.

Módszer

Kutatásom során az online kérdőív és az interjú készítésének módszerét alkalmaztam.

A kérdőív zárt Facebook csoportokban került terjesztésre, hogy ellenőrizni tudjam a kitöltők életkori adottságait. Az alapadatok (pl.: életkor, lakhely) mellett zenehallgatással kapcsolatos kérdéseket tartalmazott a kérdőív. Az eredményeket korosztályi lebontásban hasonlítottam össze.

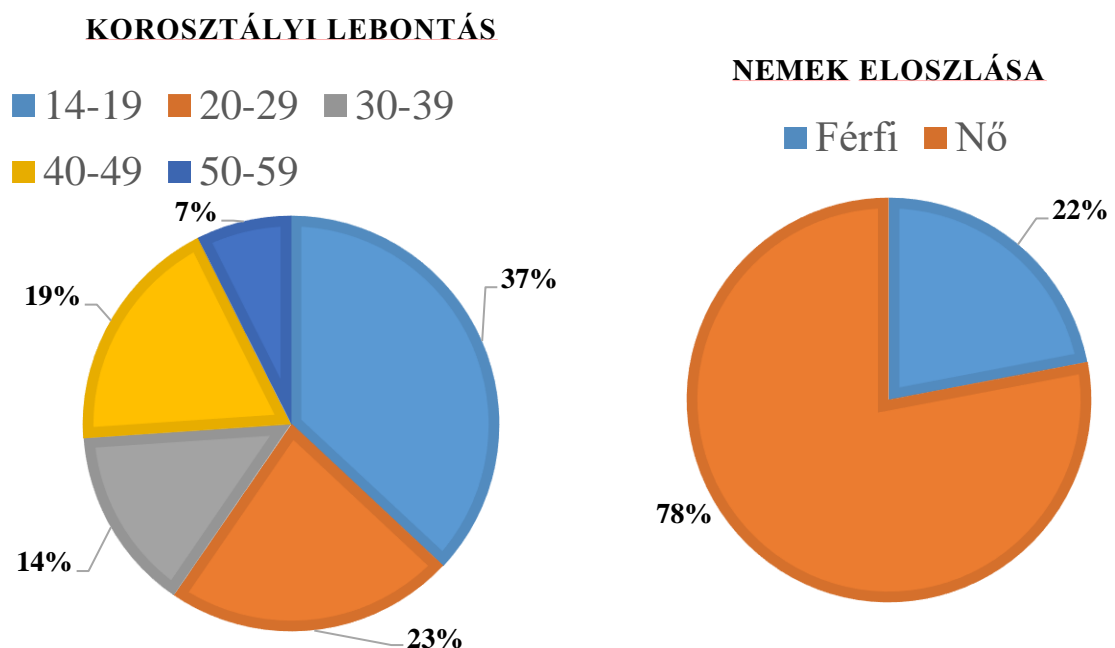
Az interjúk felvételéhez interjútervet készítettem, mely 8 zárt kérdést tartalmazott. Ehhez ragaszkodtam is a válaszok összehasonlíthatósága érdekében. Eddig 5 zenekar (30Y, Margaret Island, Fatal Error, Patikadomb, Mongoose Limit) frontemberével sikerült interjút felvennem, de további interjúk is szervezés alatt állnak.

Eredmények

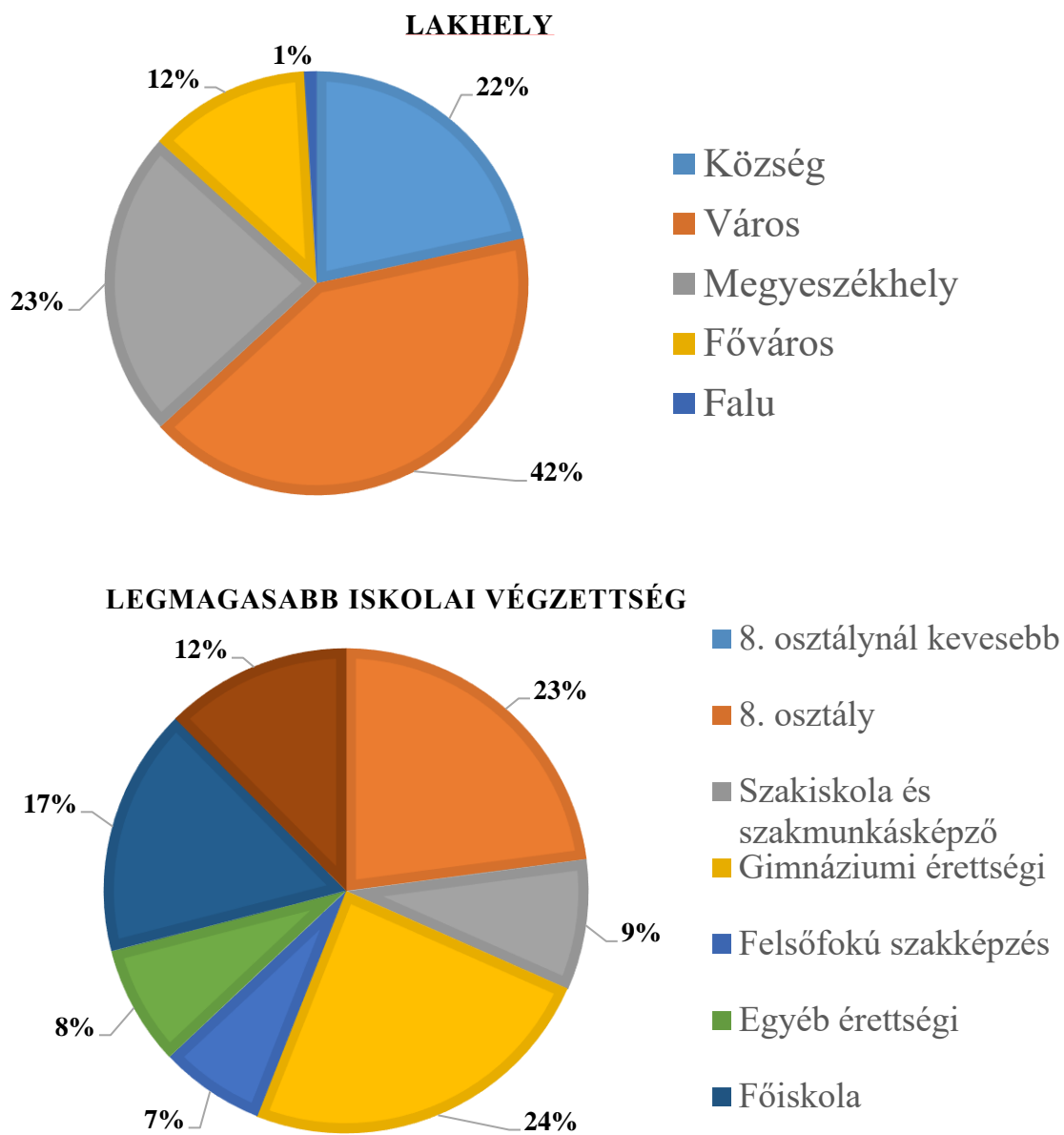
- Kérdőív

Az online kérdőívre 541 válasz érkezett.

Korosztályi elosztás aránya változatos, de elegendő ahhoz, hogy reális képet kapjak a generációkról. Az interneten terjesztett kérdőíveket általában nők töltik ki többségében, ez az én kérdőívemre is igaz volt.

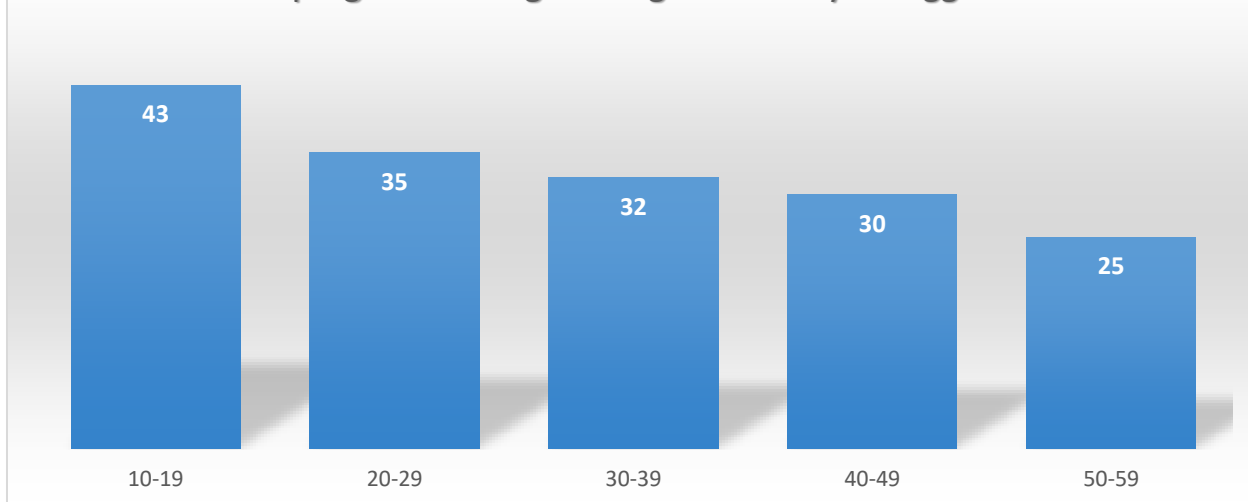

A lakhelyet és az iskolai végzettséget érintő kérdésre adott válaszokból is megosztó eredmények születtek.

Az alábbi diagram a korosztályok rugalmasságát mutatja a zenei programokat tekintve. A kérdőívben általam megadott programok közül lehetett választani, hogy miket látogatnak szívesen az emberek. Kimagaslóan a fizetős koncertekért érdeklődnek inkább. Korosztályi lebontásban azonban láthatjuk, hogy míg a fiatalok a lehető összes programot látogatják, addig az idő múlásával egyre jobban csökken ez a rugalmasság.

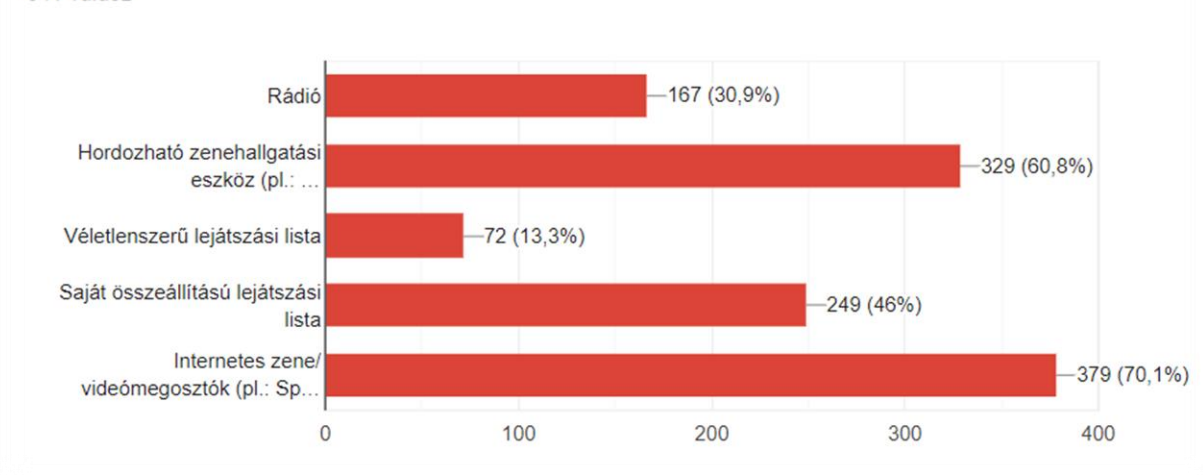
Zenei programok látogatottsága korosztálytól függően

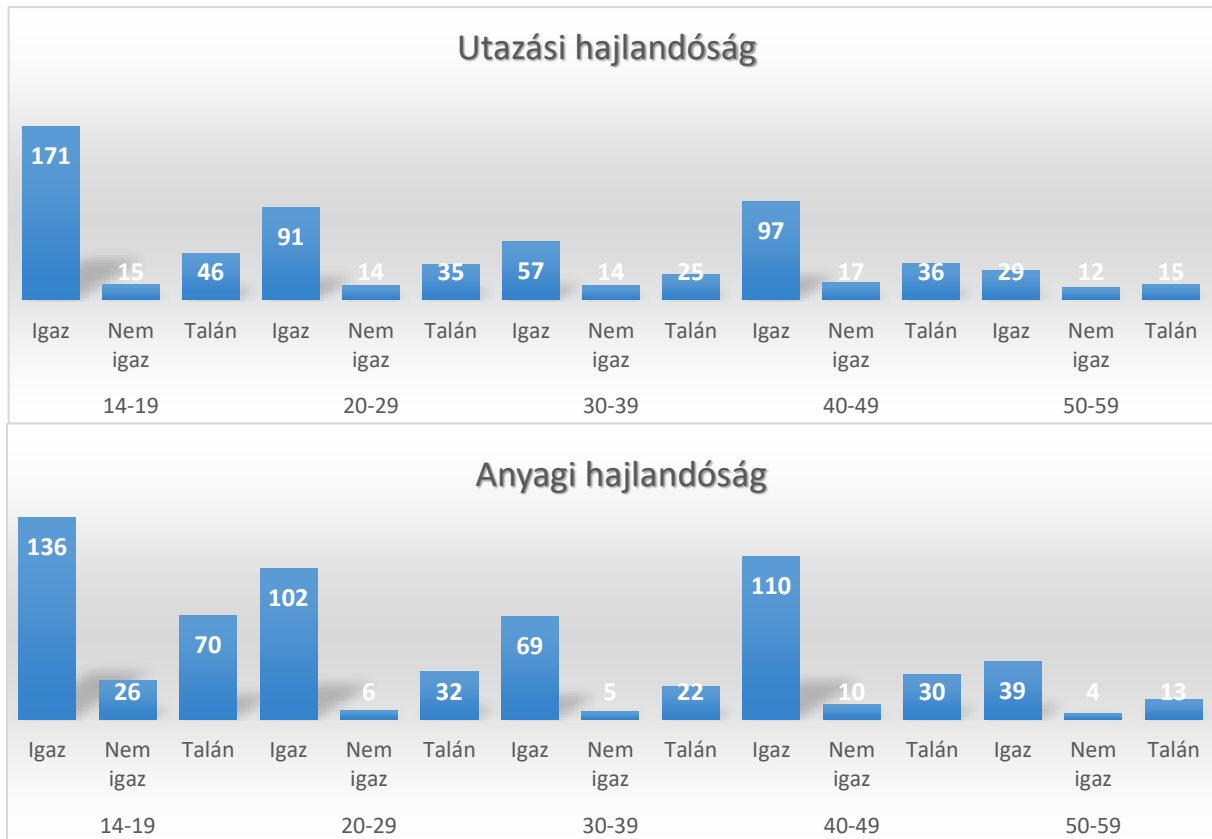
Hasonló attitűd mutatkozik, ha a zenehallgatás módja a téma. Itt is az általam megadott lehetőségek közül lehetett választani több lehetőséget is. Legtöbben a hordozható zenehallgatási eszközöket, valamint az internetes videómegosztókat preferálják. Viszont míg a fiatalok a lehető összes módot alkalmazzák, addig az idősebbek módszerei csökkennek. Voltak olyan idősebb válaszadók, akik 1 zenehallgatási csatornát, a rádiót adták meg.

Ha zenét hallgat, leginkább milyen módon teszi azt?

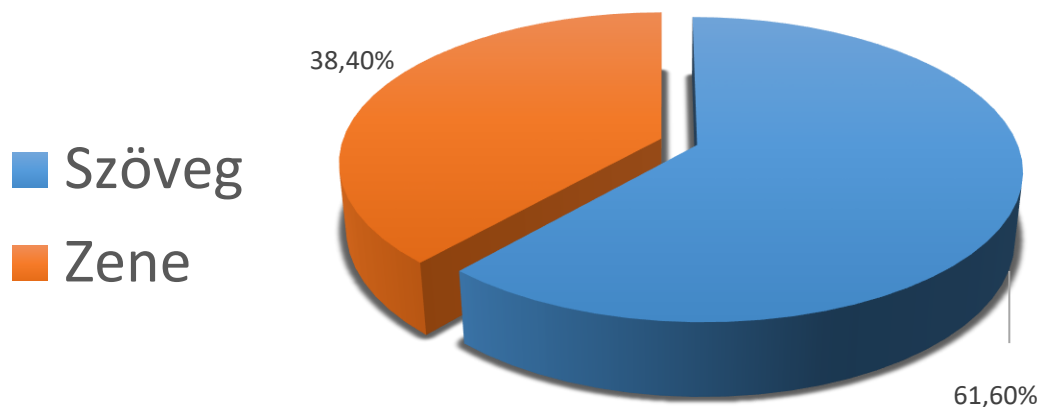
541 válasz

Az anyagi és az utazási hajlandóság kérdésével arra kaptam, választ, hogy mennyire fanatikusak az emberek az általuk kedvelt zenekarok iránt, vagyis képesek-e pénzt és energiát fektetni egy koncert látogatására vagy egy lemez megvásárlására. Mindegyik korosztály kimagaslóan igen válaszokat adott az ezzel kapcsolatos kérdésekre.

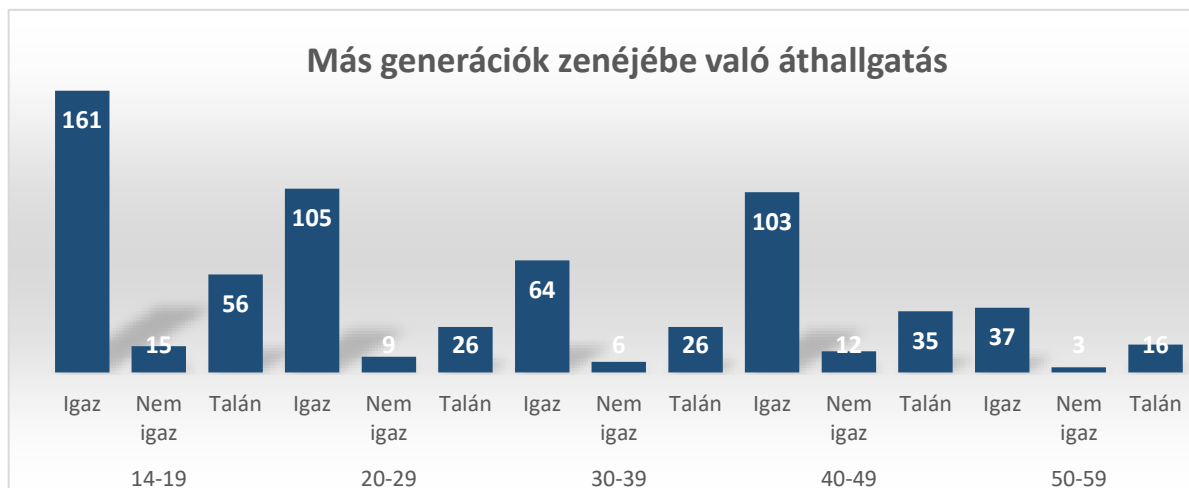
Szöveg, vagy a zene fontosabb az emberek számára? Ez talán az egyik legfontosabb kérdés amire a kutatásom épül. A kérdőívből az derül ki, hogy többségében a szöveg miatt hallgatják az emberek a zenét.

Kutatásom szempontjából az alábbi ábrát tartanám legmérvadóbbnak, ugyanis a fő témám az, hogy mennyire hallgat át az ember a másik generáció zenéjébe. A válaszok korosztályi lebontásában azt tapasztaltam, hogy a fiatalok nagyon nyitottak az idősebbek zenei világa felé, azonban fordítva ez nincs így. Az idősebbeket már nem jellemzi akkora érdeklődés a fiatalok zenéje iránt.

- Interjú

Az interjúban feltett kérdésekre volt nagyon eltérő válasz, és volt teljesen egyhangú vélemény is a zenekarok frontembereitől. A dalszöveg és a vers egyenrangúságáról volt, aki rögtön igennel volt, aki rögtön nemmel válaszolt, de volt, aki kissé

bizonytalan volt ennek eldöntésében. A dalírás többnyire úgy zajlik, hogy elkészül egy dallam, majd ahhoz írnak szöveget. Van, akinél pedig szinte egyszerre készül a kettő, úgy épül fel a dal. A célközönség kijelöléséről egyhangú válasz érkezett. Úgy gondolják, a tudatos célközönségnek való alkotás kiölné az eredetiséget és az egyediséget a zenekarból. Inkább alkotnak kevesebb rajongó számára, akik szeretik őket, minthogy meg kelljen változniuk csak azért, hogy több hallgatójuk legyen. Legelterőbb válaszok a saját stílus be kategorizálására érkeztek. Mivel mindenki próbál valami újat teremteni, ezért szinte senki sem tudta megnevezni, milyen stílusban is alkot a zenekaruk. Leginkább csak saját maguk által kitalált, új, stílusnév keveredésekből összetett kifejezésekkel illették magukat.

Összegzés

A fő feltételezésem, hogy az idősebb generáció kevésbé rugalmas zeneileg, a kérdőív válaszainak elemzésével beigazolódott. Emellett azt rosszul gondoltam, hogy inkább dallam miatt hallgatnak zenét az emberek. Tehát a tény, hogy a szöveg fontosabb az embereknek, ez adott ötletet arra, hogy a kutatás fejlesztéseként kiadványt állítsak össze. A kötet magyar kortárs dalszövegeket tartalmaz, emellett kiemelve 1-1 sokat mondó idézet, melyhez képes vagy rajzos illusztráció is társul. A könyv kiadásával céлом, hogy felhívjam a figyelmet az olyan dalszövegek értékeire, amelyek esetleg a dallam miatt kerülnek elítélésre. Emellett bízom abban, hogy az értékek feltárásával az idősebbek számára is szerethetővé és értékessé válik a mai zene. Így a magyar kortárs dalszövegek akár hídépítő szerepet tölthetnek be a generációk között, ezzel elősegítve egymás megértését.

Irodalom

Felhasznált források:

- Beck Zoltán (2018): A Kaposvári Munkácsy Mihály Gimnázium rendhagyó irodalomóráján elhangzottak alapján. 2018. október 25.
- Bocskor Bíborka (2018): „Együtt mozgunk a környezetünkkel” – Interjú Bocskor Bíborkával M.A.CSEK URL: <http://www.macsekkolo.hu/2018/11/30/egyutt-mozgunk-a-kornyezetunkkel-interju-bocskor-biborkaval/> (Letöltve: 2018. december 20.)
- Fábri Péter (2005): A dalszöveg (Irodalmi szószedet). Magyar Narancs 15. szám. URL: https://magyarnarancs.hu/konyv/a_dalszoveg_irodalmi_szoszedet-63912 (Letöltve: 2018. október 9.)
- Kele Dóri (2015) FIX TV | FIX Magazin - FelTorekvők: Instavers URL: <https://www.youtube.com/watch?v=5ZbLpTG1wTs> (Látogatva: 2018. december 13.)
- Kemsei István (2009): Bereményi Géza: 150 dalszöveg Cseh Tamás zenéjére. Kortárs Online. URL: <http://www.kortaronline.hu/2009/06/beremenyi-geza-150-dalszoveg-cseh-tamas-zenejere/4111> (Letöltve: 2018. október 9.)

- Keresztesné Földes Anita (2019): A Kaposvári Munkácsy Mihály Gimnázium emelt magyar fakultáció órán elhangzottak alapján. 2019. január 3.
- Tóth M. Zsombor (2012): Zene és szöveg. A dalszövegek helye „Az irodalom határterületei” érettségi tételtípusban. URL: <http://www.anyanyelv-pedagogia.hu/cikkek.php?id=413> (Letöltve: 2018. október 9.)
- Zabolai Margit (2019): Hány éves vagy most? A következő zenét hallgatod a statisztikák szerint. URL: <https://www.bien.hu/otthon-kikapcsolodas/konyv-szinhaz-film-koncert-kiallitas/zenehallgatasi-statisztikak/129261?page=1> (Letöltve: 2019. február 7.)
- Zeneszöveg.hu beszélgetések - Beck Zoltán (30Y) 1. rész (2017) URL: <https://www.youtube.com/watch?v=Q4hnfj2CXUg> (Látogatva: 2018. december 13.)
- Zeneszöveg.hu beszélgetések - Beck Zoltán (30Y) 2. rész (2017) URL: <https://www.youtube.com/watch?v=QehQd8o9rog> (Látogatva: 2018. december 13.)

Interjú kérdései:

1. Mit gondolsz, a dalszöveg kezelhető versként és fordítva?
2. Hogy készül egy dal? A szöveg vagy a dallam születik meg először?
3. Mennyire mély a szövegeitek háttértartalma? Kíván némi sorok között olvasást, vagy könnyen értelmezhető a mondanivaló?
4. Hogy érzed, a dalaitokban a szöveg vagy a zene dominál inkább? Gondolok itt saját véleményre, és hallgatói visszajelzésre is.
5. Van esetleg célközönségetek, vagy mindenkihez szóltok, aki kedveli munkásságotok? Mennyire széles a hallgatóság, korosztályt tekintve?
6. Törekedtek a hallgatóság kiszélesítésére? Ha igen, hogyan?
7. Ha kategorizálni kéne, milyen zenei stílusba sorolnád a zenekart?
8. Mit gondolsz a mai kortárs zene elfogadottságáról? Tapasztalsz, vagy tapasztaltok esetleges negatív visszajelzéseket az idősebb generációktól, akik hűek a fiatalságuk zenéjéhez?

Kérdőív kérdései:

1. Kora?
2. Neme?
3. Legmagasabb iskolai végzettsége?
4. Lakhelye?
5. Ha zenét hallgat, leginkább milyen módon teszi azt?
6. Milyen zenei stílusirányzatokat kedveli leginkább?
7. Mi fogja meg leginkább a magyar könnyűzenében?
8. Milyen időközönként hallgat zenét?
9. Milyen zenei programokat látogat szívesen?
10. Igaz rám, hogy...
 - utaznék km-eket a kedvenc zenekarom koncertjéért.
 - megvásárolnám/letölteném az általam kedvelt zenekarok lemezeit.
 - szívesen hallgatom más generációk zenéjét.